

– AVRUPA BİRLİĞİ'NDE YARGISAL KORUMA –

6. DERS:

DOĞRUDAN ETKİ İLKESİ

PROF. DR. İLKE GÖÇMEN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ANABİLİM DALI

JEAN MONNET CHAIR

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Disclaimer: The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Sunuş Planı

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden

- Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri
- Dikey ve Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etki İlkesi

AB Hukukunun Genel İlkeleri Yönünden

Tüzük Yönünden

Direktif Yönünden

- Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri
- Dikey ve Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etki İlkesi

Karar Yönünden

AB'nin Uluslararası Anlaşmaları Yönünden

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları

7/20/2022

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden

Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Dikey ve Yatay İlişkiler Yönünden
Doğrudan Etki

7/20/2022

3

Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Doğrudan etki ilkesi neden ortaya çıkmıştır?

- AB hukuku “üye devletlerin hukuk sistemlerinin ayrılmaz bir parçası” olduğuna göre
- üye devletlerdeki gerçek ve tüzel kişiler, bir nevi ulusal hukuklarını kullanabildikleri gibi, AB hukuku normuna dayanarak da, örneğin ulusal mahkemeleri önünde bu normu ileri sürebilecek midir?

7/20/2022

4

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Kurucu antlaşmalar, orijinal hâliyle doğrudan etki ile ilgili olarak herhangi bir düzenleme getirmemiştir.

Doğrudan etki ilkesinin temelleri ABAD tarafından atılmıştır.

7/20/2022

5

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Van Gend en Loos Davası (1963)

- Van Gend en Loos, Hollanda'daki bir taşıma şirkettir. Bu şirket, 1960 yılında bir miktar kimyasal maddeyi Almanya'dan Hollanda'ya taşımıştır. Bu şirket, bir önceki seferde ithalat vergisi olarak mal değerinin %3'ünü öderken son seferinde %8'ini ödemiştir.
- 1960 yürürlük tarihli Ulusal Gümrük Tarifesi ithalat vergisini %8'e çıkarmıştır.
- 1958 yürürlük tarihli AETA md. 12'ye göre:
  - "Üye devletler, aralarındaki ithalat ve ihracata yeni gümrük vergileri veya eş etkili yükümler koymaktan ve karşılıklı ticari ilişkilerinde halen uygulamakta oldukları vergileri yükseltmekten kaçınırlar."
- Van Gend en Loos şirketi, konuyu ulusal mahkeme önüne taşımıştır. Bu şirkete göre Ulusal Gümrük Tarifesi AETA md. 12'ye aykırıdır.
- Ulusal mahkeme konuyu ön karar başvurusu ile Adalet Divanına götürmüştür.

7/20/2022

6

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Van Gend en Loos kararı (1963) → Almanya'nın, Hollanda'nın ve Belçika'nın Görüşleri

- Kurucu antlaşma, *tıpkı* diğer uluslararası anlaşmalar *gibi*, devletler arası bir pakt oluşturur, dolayısıyla etkileri de, *tıpkı* diğer uluslararası anlaşmalar *gibi*, ulusal anayasa hukuku uyarınca belirlenmelidir.
- Üye devletler, kurucu antlaşmayı yapanlar sıfatıyla doğrudan etki öngörme *niyetini taşımamaktadır*.
- Kurucu antlaşma, özel olarak üye devletlerin Birlik hukukunu ihlali ile ilgili olarak *ihlal davası* açma imkânı öngörmüştür.
  - Sonuç olarak, kurucu antlaşma ve hükümleri, bireylerce ulusal mahkemeler önünde ileri sürülebilme için tasarlanmamıştır.

7/20/2022

7

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

ABAD, *van Gend & Loos* kararında iki aşamalı bir incelemeye yer vermiştir.

- (i) Kurucu antlaşma, bir uluslararası anlaşma olarak, doğrudan etki doğurmaya elverişli midir?
- (ii) İlgili hüküm doğrudan etkili midir?

7/20/2022

8

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

(i) Kurucu antlaşma, anlaşmanın hükümlerinin "ruhu, sistematığı ve lâfzı" dikkate alındığında doğrudan etki doğurmaya elverişlidir; çünkü:

- Kurucu antlaşma *ortak pazar* kurmayı hedefler.
- Kurucu antlaşmanın *dibacesi* hükümetlerin yanı sıra *halklardan* bahsetmektedir.
- [AB] kurumları, *devredilen yetkileri* kullanarak *hem* üye devletleri *hem* vatandaşlarını etkileyen işlemler yapabilmektedir.
- Kurucu antlaşmanın getirdiği *ön karar prosedürü*, kurucu antlaşmanın üye devletlerin mahkemelerinde aynı şekilde yorumlanmasını teminat altına almak için tasarlandığına göre üye devletler, Birlik hukukunun kendi vatandaşlarınca ulusal mahkemede ileri sürülebileceğini kabul etmiş olsa gerekir.

7/20/2022

9

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

(i) Öyleyse:

- "..., [Birlik], üye devletlerin kendisi yararına, belli alanlarda da olsa, egemen *yetkilerini sınırladıkları* ve *öznesi* üye devletin yanı sıra onun vatandaşından da oluşan ... *yeni bir hukuk düzenine* varlık kazandırmıştır. Bundan ötürü [Birlik] hukuku, üye devlet düzenlemelerinden *bağımsız olarak* bireylere hem yükümlülük yükler hem ... hak tanır. Bu hak, antlaşmanın açıkça öngördüğü hâllerin yanı sıra antlaşmanın üye devletlere, [Birlik] kurumlarına veya bireylere açıkça belirlenmiş yükümlülükler vazetmesi hâlinde de doğar."

7/20/2022

10

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

(ii) İlgili madde doğrudan etkilidir; çünkü:

- ilgili maddenin lâfzı, "olumlu değil, olumsuz bir yükümlülüğü içeren açık ve koşulsuz bir yasaklama getirmektedir" ve ilgili maddenin uygulanışı, "üye devletlerce yapılması gerekli herhangi bir yasal girişime gereksinim göstermemektedir".

Sonuç olarak:

- İlgili madde doğrudan etkili olup "ulusal mahkemelerde korunması gereken bireysel haklar yaratan" bir hükümdür.

7/20/2022

11

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Doğrudan etkinin koşulları, sonraki kararlar ile şu şekilde yerleşiklik kazanmıştır:

- Bir kural, şu koşullar altında doğrudan etkili kabul edilir:
  - yeterince açık ve kesin ise,
  - koşulsuz ise,
  - uygulanması ya da etkisi yönünden Birlik kurumları veya üye devletlerce önlem alınmasını gerektirmiyorsa, yani takdir hakkına yer bırakmıyorsa.

7/20/2022

12

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Dikey ve Yatay İlişkiler Yönünden

Kurucu antlaşma, *Van Gend en Loos* kararının gösterdiği üzere *dikey* ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

- ... v devlet

Peki, kurucu antlaşma, *yatay* ilişkiler yönünden de doğrudan etki doğurmaya elverişli midir?

- ... v kişi (gerçek ve tüzel kişiler)

7/20/2022

13

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Dikey ve Yatay İlişkiler Yönünden

Defrenne Davası (1975-1976)

- Bayan Defrenne (D), Sabena S.A. (S) şirketinde hostes olarak çalışmaktadır.
- Bayan D, S Şirketine karşı, 15 Şubat 1963 ile 1 Şubat 1966 tarihleri arasında kabin hostesi olarak çalışırken erkek meslektaşları ile aynı ücreti almaması nedeniyle cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kaldığını ileri sürmektedir.
- AETA md. 119'a göre: "her üye devlet, ... kadın ve erkek işçilere, aynı veya eşit değerde iş için eşit ücret ilkesinin uygulanmasını sağlar".
- Peki bu madde somut olay yönünden doğrudan etki doğuracak mıdır?

7/20/2022

14

Kurucu Antlaşmalar (Birincil Hukuk) Yönünden / Dikey ve Yatay İlişkiler Yönünden

(i) Kurucu antlaşma, yatay ilişkiler yönünden de doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

(ii) İlgili hüküm doğrudan etkilidir:

- "119. maddenin *emredici niteliği gereği* erkek ve kadın arasındaki ayrımcılık yasağı, kamu otoritelerinin işlemlerinin yanı sıra hem ücretli istihdamı toplu olarak düzenlemeyi amaçlayan her türlü anlaşmaya hem de bireyler arasındaki sözleşmelere uygulanır."

7/20/2022

15

AB Hukukunun Genel İlkeleri Yönünden

(i) AB hukukunun genel ilkeleri, doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

- AB hukukunun genel ilkeleri, hem dikey hem yatay ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

(ii) AB hukukunun genel ilkelerinden herhangi biri, doğrudan etkili olma koşullarını taşıdığı müddetçe, doğrudan etki doğuracaktır.

7/20/2022

16

AB Hukukunun Genel İlkeleri Yönünden

Mangold Davası (2004-2005)

- Bay Mangold, 56 yaşındayken Bay Helm ile süreli bir iş sözleşmesi yapmıştır.
  - (1 Temmuz 2003 – 24 Şubat 2004)
- Alman hukukuna göre süreli iş sözleşmeleri kural olarak nesnel bir gerekçe ile yapılabilir, ancak 52 yaşının üstündeki kişiler için böyle bir gerekçe aranmamaktadır.
- Konuyla ilgili 2000/78 sayılı Konsey Direktifi, istihdam ve iş ile ilgili eşit muameleye yönelik genel çerçeveye ilişkindir.
- Direktif md. 6, yaş temelinde ayrımcılığı yasaklamaktadır.
  - Almanya, henüz bu Direktifi iç hukuka aktarmak için süreye sahiptir.
    - (Dolayısıyla 6. madde doğrudan etkili kabul edilemeyecektir.)
- Bay M, Bay H'ye karşı dava açarak nesnel gerekçe göstermeksizin süreli iş sözleşmesi yapmış olmaktan ötürü yaş temelinde ayrımcılığa uğradığını ileri sürmektedir.

7/20/2022

17

AB Hukukunun Genel İlkeleri Yönünden

ABAD'a göre:

- AB hukukunun genel ilkeleri, üye devletler AB hukuku kapsamında hareket ediyorsa / AB hukukunu uyguluyorsa onları bağlar.
- Yaş temelinde ayrımcılık yasağı, AB hukukunun genel ilkelerinden birisidir.
- Alman hukukundaki "52 yaş" kriteri yaş temelinde ayrımcılığa yol açmakta olup bu tür ayrımcılıklar, orantılılık ilkesine uygun bir biçimde nesnel sebeplerle haklı gösterilebilir.
  - Almanya'nın hedefi işsiz yaşlı işçilerin mesleki entegrasyonunu sağlamaktır.
  - ABAD'a göre "52 yaş" kriteri, istihdam pazarının yapısı veya ilgili kişinin bireysel durumu gibi başka mülahazaların yokluğunda tek başına bu hedefe erişmeyi nesnel olarak haklı gösterememektedir.

7/20/2022

18

Tüzük Yönünden

Tüzük, genel uygulama alanına sahip, bütünüyle bağlayıcı ve tüm üye devletlerde doğrudan uygulanır olarak tanımlanmıştır.

(i) Tüzük, doğası gereği, doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

- Tüzük, doğası gereği, hem dikey hem yatay ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

(ii) Tüzük hükmü, doğrudan etkili olma koşullarını taşıdığı müddetçe, doğrudan etki doğuracaktır.

7/20/2022

19

Tüzük Yönünden

Muñoz Davası (2000-2002)

- Frumar şirketi, Birleşik Krallık'ta sofralık üzüm satmaktadır.
- Muñoz şirketine göre Frumar şirketi bu satışı Birlik tüzüklerine aykırı bir biçimde isim (kalite standardı) vererek yapmaktadır.
- 1035/72 ve 2200/96 sayılı Tüzükler meyve ve sebzelere uygulanan kalite standartları ile ilgilidir.
- Bu Tüzükler md. 3(1) uyarınca ürün sahipleri, ilgili kalite standardını taşımayan ürünleri bu standartları taşıyormuş gibi teşhir etmemek, satışa sunmamak, teslim etmemek veya pazarlamamakla yükümlüdür.

7/20/2022

20

Tüzük Yönünden

ABAD'a göre:

- "kalite standartlarına ilişkin kuralların *tam etkililiği*
- ve özellikle hem 1035/72 sayılı hem de 2200/96 sayılı Tüzük md. 3(1)'deki yükümlülüğün *pratikteki etkisi*
- göz önünde tutulursa
- bu yükümlülük, bir tacir tarafından rakibine karşı açılan bir hukuk davası aracılığıyla *icra edilebilir olmalıdır*".

7/20/2022

21

Direktif Yönünden

Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Dikey ve Yatay İlişkiler Yönünden

- Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etkinin Reddi
- Dikey İlişkiler Yönünden "Devlet" Kavramı
- Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etkinin Reddinin Sonrasındaki Gelişmeler (Başlıcaları)
  - Uygun Yorum İlkesi ve Devlet Sorumluluğu İlkesi
  - AB Hukukunun Genel İlkeleri ve Direktifler
- Tesadüfî Etki

7/20/2022

22

Direktif Yönünden

Direktif, muhatap alınan her üye devleti ulaşılması gerekli sonuçları itibarıyla bağlarken şekil ve yöntem seçimini ulusal otoritelere bırakır olarak tanımlanmıştır.

(i) Direktif, doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

- Direktif, yalnızca dikey ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

(ii) Direktif hükmü, doğrudan etkili olma koşullarını taşıdığı müddetçe, doğrudan etki doğuracaktır.

7/20/2022

23

Direktif Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

van Duyn Davası (1974)

- Hollandalı Bayan van Duyn (D), sekreter olarak Siyantoloji Kilisesi için çalışmak üzere Birleşik Krallık'a gelmiştir.
- Birleşik Krallık ise Bayan D'ye ülkeye giriş izni vermemiştir; çünkü bu Kilise'nin etkinlikleri sosyal bakımdan zararlı görülmektedir.
- [ABİHA md. 45(1)'e] göre "Birlik içinde işçilerin serbest dolaşımı sağlanır", ancak [45(3)'e] göre "işçilerin serbest dolaşımı; kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı gerekçeleriyle getirilen sınırlamalar saklı kalmak kaydıyla" belirli hakları içerir.
- 64/221 sayılı Direktif md. 3(1) uyarınca: "kamu düzeni veya kamu güvenliği gerekçesiyle alınan önlemler, münhasıran ilgili bireyin kişisel davranışına dayanmalıdır."

7/20/2022

24

Direktif Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

ABAD'a göre direktifler doğrudan etki doğurmaya elverişlidir; çünkü

- "tüzükler, [ABİHA md. 288] vasıtasıyla doğrudan uygulanır ve bundan ötürü doğası gereği doğrudan etki doğurabilir olsa da bu durum, aynı maddedeki diğer işlem kategorilerinin hiçbir zaman *benzer etkiler* doğurmayacağı anlamına gelmez".
- Direktifler ABİHA md. 288 gereği *bağlayıcı etkiye* sahiptir.
- Direktifler doğrudan etkili sayılmazsa bu tasarrufun *yararlı etkisi* zayıflar.
- *Ön karar prosedürü* ([ABİHA md. 267]) örtülü olarak bireylerin Birlik tasarruflarını (direktifleri) ulusal mahkemeleri önünde ileri sürebilecekleri anlamına gelmektedir.

7/20/2022

25

Direktif Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

ABAD, sonraki kararları ile direktiflerin doğrudan etki doğurmaya elverişliliği ile ilgili iki ek argüman daha kullanmıştır:

Ratti Kararı (1979)

- Kendi hatasından yararlanamama (*estoppel*) argümanı:
  - "iç hukuka aktarma süresi içerisinde bir direktifin gerektirdiği uygulama önlemlerini kabul etmeyen bir üye devlet, bireyler karşısında direktifin gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmekteki hatasına dayanamaz".

7/20/2022

26

Direktif Yönünden / Doğrudan Etki İlkesinin Temelleri

Moorman Kararı (1988)

- Sadakat (dürüst işbirliği) yükümlülüğü (ABA md. 4(3)):
  - Direktifin bağlayıcılığı ile sadakat (dürüst işbirliği) yükümlülüğü bir arada ele alınırsa direktifin gönderildiği üye devlet, o direktif ile vazedilen yükümlülüklerinden kaçamaz.

7/20/2022

27

Direktif Yönünden / Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etkinin Reddi

Marshall Davası (1984-1986)

- Bayan Marshall (M), 1966 ile 1980 yılları arasında Southampton ve Güney-Batı Hampshire Bölgesi Sağlık Otoritesinde (S&H) çalışmıştır.
- S&H'deki kurallara göre kadınlar 60, erkekler ise 65 yaşından itibaren emekliye ayrılır.
- S&H, Bayan M 60 yaşına gelince emeklilik yaşına eriştiğini sebep göstererek onu işten çıkarmıştır.
- Oysaki Bayan M 65 yaşına kadar çalışmayı istemektedir.
- Bayan M'ye göre buradaki uygulama; istihdam, mesleki eğitim ve yükseltme ile çalışma koşulları yönünden kadın ile erkek yönünden eşit muamele ilkesini düzenleyen 76/207 sayılı Direktife aykırılık teşkil etmektedir.

7/20/2022

28

Direktif Yönünden / Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etkinin Reddi

ABAD'a göre direktifler, yatay ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişli değildir; çünkü:

- “[ABİHA md. 288]’e göre bir direktifin bağlayıcı niteliği ulusal mahkeme önünde o direktifi ileri sürebilmenin temelini oluşturur ve yalnızca “yönelildiği her bir üye devlet” yönünden mevcuttur. Bundan ötürü bir Direktif, *kendiliğinden*, bir bireye yükümlülük yükleyemez ve bir direktif hükmü bu itibarla bu tür bir kişiye karşı ileri sürülemez.”

7/20/2022

29

Direktif Yönünden / Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etkinin Reddi

Birleşik Krallık’a göre:

- Direktif hükümleri, yalnızca devlete karşı ileri sürülebilir ve bireylere karşı ileri sürülemezse bu, kamu çalışanları ile özel çalışanların hakları arasında keyfi ve haksız bir ayrıma yol açacaktır.

ABAD’a göre:

- “eğer ilgili üye devlet o direktifi ulusal hukukunda gereği gibi uygularsa bu tür bir ayırım kolaylıkla bertaraf edilebilecektir”.

7/20/2022

30

Direktif Yönünden / Dikey İlişkiler Yönünden "Devlet" Kavramı

Foster Kararı (1990) ve *Farrell* Kararı (2017)

- Bir organ,
  - hukuki yapısı ne olursa olsun,
  - *devlet önlemi* ile kurulmuşsa,
    - devletin *denetimi* altında bir *kamu hizmeti* sunmaktan sorumlu tutulmuşsa
    - *veya*
    - bireyler arasındaki ilişkilere uygulanan normal kurallardan kaynaklanan yetkileri aşan *özel yetkilere* sahipse
- «devlet» sayılır.

7/20/2022

31

Direktif Yönünden / Yatay İlişkiler Yönünden Doğrudan Etkinin Reddinin Sonrasındaki Gelişmeler

Uygun Yorum İlkesi ve Devlet Sorumluluğu İlkesi

AB Hukukunun Genel İlkeleri ve Direktifler

Tesadüfî Etki

7/20/2022

32

Uygun Yorum İlkesi ve Devlet Sorumluluğu İlkesi

Faccini Dori Davası (1992-1994)

- Bayan Faccini Dori (FD), 19 Ocak 1989 tarihinde Interdiffusion (I) şirketi ile Milan Merkezi Tren Garında İngilizce dil kursu için bir sözleşme imzalamıştır.
- Bu sözleşme 85/577 sayılı Konsey Direktifi içinde kalmaktadır; zira I şirketi FD ile sözleşmeyi iş merkezi dışında akdetmiştir.
- Bayan FD, 23 Ocak 1989 tarihinde ise I şirketine iadeli taahhütlü mektup göndererek ilgili Direktif uyarınca kurs üyeliğini iptal ettiğini belirtmiştir.
- Nitekim Direktif md. 5, yedi gün içerisinde kullanılmak kaydıyla tüketicilere böyle bir hak tanımaktadır.
- Bununla birlikte İtalya bu Direktifi süresi içinde iç hukukuna aktarmamıştır.

7/20/2022

33

Uygun Yorum İlkesi ve Devlet Sorumluluğu İlkesi

ABAD'a göre

- Direktifler, yatay ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişli değildir.
- Uygun yorum ilkesi bir alternatif oluşturabilir.
- Devlet sorumluluğu ilkesi bir diğer alternatif oluşturabilir.

7/20/2022

34

AB Hukukunun Genel İlkeleri ve Direktifler

Mangold Kararı (2005)

- Bay Mangold, Bay Helm'e karşı yaş temelinde ayrımcılık yasağı öngören 2000/78 sayılı Direktif md. 6'ya dayanmak istemiştir.

ABAD'a göre

- Yaş temelinde ayrımcılık yasağı, AB hukukunun genel ilkesi olup AB hukukunun uygulama alanı içindeki her durum yönünden ileri sürülebilecektir.

Dolayısıyla

- Bu Direktif, yatay ilişkiler yönünden doğrudan etki doğuramasa bile
- Bu Direktifteki sonuç, AB hukukunun genel ilkeleri vasıtasıyla erişilebilir bir hâl almıştır.

7/20/2022

35

Tesadüfî Etki

Unilever Italia Davası (1998-2000)

- Unilever (U) şirketi, Central Food (CF) şirketinden aldığı sipariş üzerine 29 Eylül 1998 tarihinde 648 litre ekstra saf zeytinyağı göndermiştir.
- CF şirketi, 30 Eylül 1998 tarihli mektup ile U şirketinin zeytinyağının 313 sayılı İtalyan Kanununa aykırı etiketlenmesi nedeniyle bu şirkete ödeme yapmayı reddetmiştir.
- U şirketine göre ise CF şirketi 313 sayılı Kanunu ileri sürerek hata yapmaktadır; çünkü bu Kanun 83/189 sayılı Direktif gereği uygulanabilir değildir.
- Bu çerçevede İtalya 3 Ağustos 1998 tarihinde 313 sayılı Kanunu kabul etse bile Komisyon, ilgili Direktifteki yetkisine binaen 4 Mayıs 1999'a kadar bu Kanunu Resmi Gazetede yayımlamamak yönünden İtalya'yı uyarmıştır.
- İtalya ise, 29 Ağustos 1998 tarihinde ilgili Kanunu Resmi Gazetede yayımlayarak yürürlüğe sokmuştur.

7/20/2022

36

Tesadüfî Etki

ABAD'a göre

- 83/189 sayılı Direktif md. 9, teknik düzenlemenin "kabulünün ertelenmesi" yükümlülüğü getirmektedir.
- Bu yükümlülüğün ihlali, ilgili düzenlemeleri uygulanamaz hâle getirecek "esaslı usuli eksiklik" oluşturur.
- "... direktiflerin iç hukuka aktarılmasından farklı olarak 83/189 sayılı Direktif, ulusal mahkemenin önündeki davayı temel alarak karara bağlayacağı hukuki kuralın *maddi kapsamını* belirlememektedir. Bu Direktif, bireyler yönünden ne hak yaratmakta ne yükümlülük yüklemektedir."
- Sonuç olarak, ilgili ulusal teknik düzenleme uygulanmamalıdır.

7/20/2022

37

Karar Yönünden

Karar, bütünüyle bağlayıcıdır ve muhatabı belirtilen bir karar yalnızca muhatabı için bağlayıcı olarak tanımlanmıştır.

(i) Karar, doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

- Karar, *devleti* muhatap alıyorsa *yalnızca dikey* ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.
- Karar, *kişiyi* (gerçek veya tüzel kişiyi) muhatap alıyorsa, doğası gereği, yatay ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişlidir.

(ii) Karar hükmü, doğrudan etkili olma koşullarını taşıdığı müddetçe, doğrudan etki doğuracaktır.

- * Karar ile ilgili içtihat hukuku, ana hatlarıyla, Direktif ile paralel olduğundan detaylı ele alınmayacaktır.

7/20/2022

38

AB'nin Uluslararası Anlaşmaları Yönünden

(i) AB'nin uluslararası anlaşmalarından bazıları doğrudan etki doğurmaya elverişli iken diğerleri değildir.

- AB'nin uluslararası anlaşmalarından doğrudan etki doğurmaya elverişli olanlar bakımından *yatay* ilişkiler yönünden doğrudan etki doğurmaya elverişli olup olmama hususu *tartışmalıdır*.

(ii) AB'nin uluslararası anlaşmalarından doğrudan etki doğurmaya elverişli olanların hükmü, doğrudan etkili olma koşullarını taşıdığı müddetçe, doğrudan etki doğuracaktır.

7/20/2022

39

AB'nin Uluslararası Anlaşmaları Yönünden

Doğrudan etkiye elverişli olanlar

- Ortaklık Anlaşmaları
  - Ortaklık Anlaşmaları ile kurulan organların kararları
- Serbest Ticaret Alanı Anlaşmaları
- İşbirliği Anlaşmaları
- Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması ...

Doğrudan etkiye elverişli olmayanlar

- 1947 tarihli GATT
- 1995 tarihli DTÖ Anlaşmaları
- BM Deniz Hukuku Sözleşmesi ...

7/20/2022

40

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları

Yeterince Açık ve Kesin Olma

Koşulsuz Olma

Takdir Yetkisinin Yokluğu

7/20/2022

41

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları

Bir Birlik hukuku kuralı, kendi başına uygulanabilir (*self-executing*) nitelikteyse doğrudan etkili sayılır.

Nihai soru:

- Dayanak oluşturan hüküm, fiili uyumsuzluk bağlamında –mahkemenin yargısal işlevinin sınırlarını aşmaksızın uygulayabileceği kadar– yeterince “operasyonel” midir?
- “yorum meselesi”

7/20/2022

42

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları / Yeterince Açık ve Kesin Olma

Bir kural belirsiz ve muğlak gibi gözükabilir, ancak bu, *kendiliğinden*, o kuralın doğrudan etkili olmasının önüne geçmez:

- ABAD o kuralı yorumlamak için oradadır ve bu yorum gerçekleşikten sonra belirsizlikler de ortadan kalkacaktır.
- Bu belirsizlikler, *takdir yetkisinin varlığı* nedeniyle ortaya çıkıyorsa o zaman ilgili kural yeterince açık ve kesin olarak kabul görmeyecektir.

7/20/2022

43

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları / Yeterince Açık ve Kesin Olma

Örnek- AETA md. 31:

- "üye devletler, kendi aralarında yeni miktar kısıtlamaları veya eş etkili tedbirler getirmekten kaçınır".

Örnek- AETA md. 32 ve 33:

- "toplam değer" ve "ulusal üretim" gibi terimlere yer vermektedir.
- Üye devletler, bu kavramları hesaplarken alakalı verileri seçmek veya yöntem belirlemek yönünden serbest bırakılmıştır.

Örnek- 75/442 sayılı Direktif md. 4:

- "üye devletler, insan sağlığı tehlikeye atılmaksızın ve çevreye zarar verilmeksizin atıkları yok etmeyi sağlamak için ... gerekli önlemleri alır."

7/20/2022

44

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları / Koşulsuz Olma

Nesnel koşulluluk & Öznel koşulluluk

- İlki doğrudan etkiye engel değildir, ikincisi engeldir.

Örnek:

- «Üye devletler, bu Direktifi iki sene içerisinde iç hukukuna aktarmakla yükümlüdür.»

7/20/2022

45

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları / Koşulsuz Olma

Hakkın «tamam» olmasına ilişkin takdir yetkisi

&

«tamam» bir hakkın istisnalarına yönelik takdir yetkisi

- İlki doğrudan etkiye engeldir, ikincisi engel değildir.

7/20/2022

46

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları / Koşulsuz Olma

Örnek- 76/207 sayılı Direktif md. 6:

- "üye devletler, eşit muamele ilkesinin kendisine doğru uygulanmadığını düşünen her bireye ... yetkili makamlara başvurduktan sonra ilgilinin yargısal süreç yoluyla iddiasını ileri sürebilmesi için gerekli önlemleri iç hukuk düzenlerine koyar."

Örnek- ABİHA md. 45(1 ve 3)'e göre:

- (1): "Birlik içinde işçilerin serbest dolaşımı sağlanır".
- (3): "işçilerin serbest dolaşımı, kamu düzeni, kamu güvenliği ve halk sağlığı gerekçeleriyle getirilen sınırlamalar saklı kalmak kaydıyla" belirli hakları içerir.

7/20/2022

47

Doğrudan Etki İlkesinin Koşulları / Takdir Yetkisinin Yokluğu

Bir kural, uygulanması yönünden "takdir yetkisi"ne yer bırakmamalıdır.

Örnek- ABİHA md. 49:

- "aşağıda yer alan hükümler çerçevesinde üye devlet uyruklarının diğer bir üye devletin topraklarında iş kurma serbestisine kısıtlamalar getirilmesi yasaktır".
- Bu "aşağıda yer alan hükümler" Birlik kurumlarının belirli alanlarda Direktif çıkarmasını da gerektirmektedir.
- ABAD'a göre bu hüküm doğrudan etkilidir; zira
  - Buradaki sonuca erişmek, tedrici önlemlere dayalı bir programın uygulanması ile kolaylaştırılacak ise de bu programa bağlı değildir.

7/20/2022

48

ABA md. 4(3)

- Üye devletler, Antlaşmalardan veya Birlik kurumlarının tasarruflarından kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak üzere, genel veya özel her türlü uygun tedbiri alır. Üye devletler, Birliğin görevlerinin yerine getirilmesini kolaylaştırır ve Birliğin hedeflerinin gerçekleştirilmesini tehlikeye düşürebilecek her türlü tedbirden kaçınır.